

Årsberetning 2014

2014 har for Videnscentrets vedkommende været præget af tre store projekter og en politisk begivenhed med potentielt vidtrækkende økonomisk konsekvens:

- Projekt "Ressourceforløb - bevægelse, uddannelse, arbejde", i samarbejde med to kommuner, en uddannelsesinstitution og to handicaporganisationer.
- Projekt "Vinden i ryggen", hvor det synlige resultat er en 21 minutter lang dokumentarfilm om en gruppe handicappede menneskers vandre-, cykel- og sejltur gennem østjyske landskaber.
- Forsknings- og udviklingsprojektet "Bevægelseksperimentarium på Egmont Højskolen".

Den politiske begivenhed, der kan få vidtrækkende økonomiske konsekvenser for Videnscentrets fremtid, er:

- Omlægningen af den statslige satsreguleringspulje, som blev besluttet af satspulje-partierne i efteråret og får virkning for Videnscentret fra og med 2016. Mere herom i slutningen af beretningen.

Projekt Ressourceforløb

Videnscentret har i 2014 brugt meget tid på at rådgive, inspirere og yde praktisk hjælp til ressourceforløbsprojektets 35 deltagere og deres koordinerende sagsbehandlere i Odense og Slagelse kommuner.

Vi mener, det er vigtigt at dokumentere, at mennesker med komplekse problemer kan få et markant bedre liv, hvis de får et helhedsorienteret ressourceforløb. Og vi mener, det er afgørende, at kommunerne og sagsbehandlerne udvikler deres måde at omgås mennesker, som er langvarigt arbejdsløse og socialt udsatte på grund af sygdom, ulykker, stress og psykiatriske problemstillinger.

Målet med projektet er at vise, hvordan ressourceforløb kan tilrettelægges, så alle deltagere kan få en bedre tilværelse, hvad enten det bliver som medlem af den arbejdende del af befolkningen, eller det bliver som førtidspensionist med sociale og kulturelle aktiviteter, der svarer til den enkeltes ønsker og behov.

Mange af deltagerne i Handicapidrættens Videnscenters projekt "Ressourceforløb - bevægelse, uddannelse, arbejde" har kronisk ondt. Nogle udtrættes hurtigt, andre har problemer med at sove. Nogle plages af angstanfald, andre af depression, og atter andre gribes lejlighedsvis af voldsom vrede.

Deltagerne i projektet er alle, uden undtagelse, tynget af økonomiske bekymringer. De fleste har arbejdet og tjent penge, før de blev syge eller kom til skade, men bagefter har de oplevet, at de ubetalte regninger har hobet sig op, mens tiden er gået. 5, 10 eller 15 års forgæves venten på, at det skal blive bedre, har sat sig stærke spor i den enkeltes sind.

Fælles for deltagerne er, at de mest af alt ønsker, at kommunen vil træffe en beslutning om deres fremtid og pege på enten et fleksjob eller en førtidspension. Jo længere de venter på svaret, jo dårligere får de det.

Det har rystet os at konstatere, i hvor høj grad beskæftigelsessystemet og sagsbehandlerne opleves af projektdeltagerne som en del af problemet snarere end en del af løsningen. Ikke på grund af ond vilje hos den enkelte. Men på grund af systemets samlede mangel på empati i forhold til mennesker, der har trukket et af de korteste strå i lodtrækningen om pladserne på livets solside.

Her, halvvejs gennem ressourceforløbs-projektet, har den vigtigste lære været, at det, der virkelig har flyttet tingene i den rigtige retning, er at projektmedarbejderne har mødt deltagerne med anerkendelse, respekt og ligeværdighed.

"Det er det bedste, der er sket i mit liv. For første gang er der en, der har tilbudt at hjælpe mig. I tror på mig, og det har gjort mig meget glad." (Citat fra interview med en deltager i ressourceforløbs-projektet).

Disse 35 mennesker, som har været på offentlig forsørgelse i mellem 5 og 15 år, og som har været genstand for hele det batteri af indsatser, beskæftigelsessystemet råder over, ikke bare én gang, men mange gange - de har i den grad savnet anerkendelse, respekt og følelsen af ligeværdighed.

Hvis begreberne "ret og pligt" kan bruges til at beskrive kontrakten mellem myndighederne og borgerne, så kan man konstatere, at de 35 deltagere i projektet gennem mange år hverken har evnet at kræve deres ret eller haft kræfter til at leve op til de pligter, som myndighederne og deres repræsentanter har ment at kunne pålægge dem.

Det er banalt, men sandt, at hvis det, man gør, ikke virker, må man gøre noget andet. Når vi arbejder med mennesker, som har ondt, er det en god idé at tage fat dér, hvor de har det godt. Er de ensomme, angstede eller deprimerede, må vi introducere dem til miljøer, hvor de kan opleve fællesskab, tryghed og glæde. Er der konkrete problemer, der tårner sig op og stiller sig hindrende i vejen for at livet kan udfolde sig, må vi tage fat i dem ét ad gangen og hjælpe med at rydde dem ad vejen. Det har været fremgangsmåden, og det har givet resultater på det menneskelige plan.

Det har vist sig meget effektivt, at vi har valgt at bruge højskolelignende ophold som introduktion til projektet. Når et nyt hold på 10-12 deltagere starter i ressourceforløb hos os, inviterer vi dem en uge på Egmont Højskolen eller Musholm Bugt Feriecenter, hvor vi laver aktiviteter sammen: Idræt og motion, madlavning, kunsthåndværk, foredrag, udflugter, samtaler mv. På den måde får deltagerne og vi, som skal hjælpe dem i det videre forløb, et godt kendskab til hinanden. Vi ser hinanden i dagligdags situationer, i gruppesammenhæng, når vi er trygge, og når vi bliver udfordrede. Samtidig vokser deltagernes følelse af fællesskab med hinanden.

" (Det var) første gang i vores liv, at vi var sammen med andre i den situation. Vi taler om løsninger på vores problemer. Jeg var meget glad. Jeg havde lyst til at prøve alle tingene og se, om jeg kunne klare det. Og det gik fint, når først jeg kom i gang, og jeg tog det stille og roligt. Jeg blev meget glad for svømning og motion. (...) Vi snakker sammen, er blevet venner, det er meget vigtigt for mig. Det gør, at jeg glemmer mine problemer. Vi laver små projekter og mødes i små grupper. Det har været godt for mig. Det har gjort mig glad." (Citat fra interview med projekt-deltager).

Ved udgangen af 2014 havde landets kommuner visiteret 9.500 mennesker til ressourceforløb. Heraf bor ca. 400 i de to kommuner, som er med i Videnscentrets projekt - Odense og Slagelse. Vi kan ikke vide med sikkerhed, om de 35, som deltager i Videnscentrets projekt, er repræsentative for mennesker i ressourceforløb i Danmark i 2014. Men ser vi på de statistiske facts vedrørende

køn, alder og geografisk fordeling, der kan udtrækkes fra det offentlige register på www.jobindsats.dk, afviger vores deltagergruppe ikke på nogen iøjnefaldende måde fra det som gælder for hele landet.

Der har ikke været meget offentlig debat om den praktiske tilrettelæggelse af ressourceforløbene, og om og hvordan forløbene rent praktisk adskiller sig fra de øvrige beskæftigelsespolitiske tiltag efter Lov om Aktiv Beskæftigelsesindsats - og om det virker. Det kan til dels begrundes i, at tilbuddet er nyt, og kommunerne var længe om at komme i gang. Videnscentret håber med projekt "Ressourceforløb - bevægelse, uddannelse, arbejde" at bryde med den relative tavshed, der har omgærdet den praktiske tilrettelæggelse af ressourceforløbene hidtil. Og samtidig vise, at en helhedsorienteret indsats, der anerkender menneskelig forskellighed og respekterer den enkeltes ret til selvbestemmelse, giver de bedste resultater.

Hvad angår opsamling af resultater anvender vi metoderne: Forløbsbeskrivelser med refleksion, oversigter over møder og aktiviteter, interviews med deltagere og sagsbehandlere, case-gennemgang med kolleger samt billeddokumentation. Resultaterne af projektet vil blive offentliggjort på tryk og i konferenceform i løbet af 4. kvartal 2015 og 1. kvartal 2016.

Projekt "Vinden i ryggen"

Indsatsen for at forbedre folkesundheden i Danmark har gennem en årrække fokuseret på de såkaldte KRAM-faktorer: Kost, rygning, alkohol og motion. Måske burde forkortelsen have tilføjet et stort N for Naturoplevelser.

Ny dansk forskning viser, at mennesker med fysisk handicap lever et usundere liv og har dårligere helbred og trivsel end resten af befolkningen ¹⁾. Blandt mennesker med udviklingshæmning er der en overdødelighed, som betyder, at de lever i gennemsnit 14 år kortere end andre ²⁾. En svensk undersøgelse fra 2008 ³⁾ peger på, at en stor del af samfundets samlede sundhedsproblemer findes blandt mennesker med nedsat funktionsevne, og at selvoplevet dårlig sundhed i denne gruppe er ti gange så hyppig som i den øvrige befolkning.

Det at bevæge sig i naturen og opleve naturen er essentielle elementer i menneskers liv. Professor Bente Klarlund Pedersen anfører ⁴⁾, med henvisning til rapporten Susy Grøn: Brug af grønne områder og folkesundhed i Danmark, at "det er godt for vores helbred at have adgang til naturen", og "at der givetvis er meget at hente ved at integrere friluftslivet mere med sundhedspolitikken".

Men mange, som har funktionsnedsættelser, er ufrivillige inde-mennesker.

Projekt "Vinden i ryggen", som Videnscentret er tovholder i, har fokus på bevægelse og oplevelser i naturen i fællesskab med andre. Første synlige resultat af projektet er en dokumentarfilm, som blev optaget i september og færdigproduceret i slutningen af 2014. Filmen handler om seks mennesker med forskellige handicap, som tager på tur gennem den østjyske natur med en gruppe hjælpere.

Filmen varer 21 minutter og distribueres gratis via web og på DVD. Den er velegnet som inspirationskilde for mennesker med handicap og deres familier, for personale i kommunale sundhedscentre og bofællesskaber, og som undervisningsmateriale på ungdomsuddannelser og videregående uddannelser. Filmen er produceret af Videnscentret i samarbejde med Dybkær

Specialskole, UC Syddanmark, Egmont Højskolen m.fl. Produktionen er støttet økonomisk af Vanførefonden og Friluftsrådet.

Det er ambitionen med projekt "Vinden i ryggen" at vise, hvordan man kan skabe grundlag for højere grad af deltagelse i friluftslivet, bedre adgang til naturoplevelse, og som følge heraf forbedret sundhed for mennesker med funktionsnedsættelser. Fysisk sundhed såvel som mental.

"Naturen giver noget, som man ikke kan finde andre steder. Det er en følelse af, at man bare er rigtig glad indvendig, og hvis man kunne kigge ind i sig selv, så ville alle cellerne smile." (Citat fra filmen, sagt af Lillian, som har et bevægehandicap).

"Jeg behøver ikke gå til psykolog. Jeg går i naturen. Den er mere hyggelig at være i, mere afstressende. (Citat fra filmen, sagt af Svenne, som er udviklingshæmmet).

Det er hensigten at videreføre projekt "Vinden i ryggen" i 2015-16, hvor den til filmen knyttede hjemmeside vil blive udbygget med informationer om metoder, redskaber, aktiviteter og organisationsformer, og hvor Videnscentrets netværk om friluftsliv for mennesker med handicap vil blive udvidet og befæstet.

Noter:

¹⁾ Statens Institut for Folkesundhed og Syddansk Universitet: Sundhedsprofil for voksne med helbredsrelateret aktivitetsbegrænsning og fysisk funktionsnedsættelse. April 2014.

²⁾ Statens Institut for Folkesundhed og Syddansk Universitet: Sundhedstilstanden blandt voksne med udviklingshæmning. April 2014.

³⁾ Arnhof, Y: Onödig ohälsa. Statens Hälsoinstitut 2008.

⁴⁾ Pedersen, Bente Klarlund: "Friluftsliv gør os sundere", dagbladet Politiken, lørdag 7. marts 2015

Projekt: Bevægelseseksperimentarium på Egmont Højskolen

Mange mennesker med handicap bliver på et tidspunkt i livet præsenteret for trænings- og motions-aktiviteter, som har til hensigt at fremme sundhed, livskvalitet og fællesskab. Det kan fx ske via frivillige foreninger, på genoptræningshospitaller, i form af motion på recept, eller under et højskoleophold. Især Egmont Højskolen er kendt landet over som et miljø, hvor mennesker med handicap i stort tal bliver introduceret til idræt og fysiske aktiviteter.

Et tilbagevendende problem er imidlertid, at aktivitetsniveauet kan være svært at fastholde, når opholdet på højskolen (eller genoptrænings-tilbuddet) er afsluttet, og man sidder hjemme i sin bolig og skal beslutte sig for, under hvilke former træningen skal videreføres.

Det er baggrunden for projekt Bevægelseseksperimentarium på Egmont Højskolen. Projektet er et forsøg på at:

- udvikle et aktivt træningsmiljø, hvor mennesker med og uden handicap kan træne sammen, men med individuelle træningsmål,
- udvikle nye samarbejdsformer mellem mennesker med handicap og deres assistenter, på en måde så begge parter drager fordel af det, og
- gøre træningen og vedligeholdelsen af kroppen til et naturligt element i hverdagen.

Dette sker gennem afprøvning og tilpasning af træningsudstyr, brug af ny teknologi, og nye organisationsformer hvor mennesker med og uden handicap samarbejder om træningen.

Der indsamles og bearbejdes træningsdata for at demonstrere og dokumentere værdien af fysisk træning og inspirere til livslang fysisk udfoldelse.

Desuden undersøges, om der er en sammenhæng mellem deltagelse i meningsfulde fællesaktiviteter og arbejdsmiljø for elever i borger-assistentsamarbejdet (BPA), og denne viden skal efterfølgende formidles til BPA-organisationer, bofællesskaber, handicaporganisationer, træningscentre.

I øjeblikket pågår bearbejdning af data, i form af funktionstests af borgere med handicap og interviews med såvel borgere med handicap og borger/assistentgrupper. En rapport over forløbet samt en publikation omhandlende god praksis på området forventes at foreligge medio 2015.

Aktuelt kan vi præsentere en række foreløbige resultater og refleksioner over, hvordan erfaringerne kan anvendes fremadrettet.

Deltagerne har fået øjnene op for de mange muligheder, der er for at træne sammen, selv om man har meget forskellige fysiske og psykiske forudsætninger. Den fælles træning har gjort det lettere for begge parter at holde fast i en regelmæssig træning.

De fleste oplever, at fællesskabet i bevægelseseksperimentariet har givet afsæt til, at det har været naturligt at tænke fællesskabet ind i andre aktiviteter på højskolen. Og at det på den anden side har virket positivt tilbage på træningsfællesskabet. Når assistenterne oplever borgeren i træningen, ser de hvad personen kan med kroppen under pres. Det kan medføre, at de forventer mere af personen i hverdagen. Presser lidt mere og undlader at hjælpe med opgaver, som personen egentlig kan klare selv.

Borgerne oplever, at de gennem forløbet får større energi og øget motivation for at træne og holde sig i bedre fysisk form. Borgere med handicap bliver bedre til at udføre daglige aktiviteter og føler klart, at fysisk aktivitet er godt for deres sundhed. Men fællesskabet er vigtigt, det er lettere at træne, når man gør det sammen med andre og hjælpes ad med at holde fast i regelmæssig fysisk aktivitet. Flere oplever, at de får erfaringer fra Bevægelseseksperimentariet, som de kan bruge i hverdagen, også når de forlader højskolen.

Generelt viser de afsluttende tests, at alle borgere med handicap i større eller mindre grad har opnået forbedring i de funktioner, de ønskede at blive bedre til at udføre. I funktionstests ses konkrete forbedringer, som f.eks. øget gangdistance inden for en given tid, øget kørehastighed i kørestol, forbedret stemfunktion i kørestolen eller bedre evne til at rejse sig fra siddende til stående. Også bevægelseskvaliteten er forbedret for næsten alle deltagere i begge forløb. Det viser sig f. eks. som en bedre kontrol over bevægelserne, større sikkerhed og mod i forhold til at udføre funktionen, mere jævnt flow i bevægelserne, større skridtlængde i gangen eller bedre balance.

Foreløbigt peger resultaterne på, at der er en række gevinster i Bevægelseseksperimentariet, når det drejer sig om arbejdsmiljøet i borger/assistentensamarbejdet. Det bliver lettere at udføre dagligdags aktiviteter, når borgerne er i bedre fysisk form og kan klare eller hjælpe med til flere af de daglige funktioner. Og når assistenten gennem træningen bliver mere opmærksom på, hvad borgeren med handicap faktisk kan. Der er dermed mindre fysisk belastning og risiko for overbelastning af assistenten. Borgerne lærer strategier og får redskaber til at tilpasse bevægelsesaktiviteter, så man kan træne sammen, selv om man har individuelle mål. Borger og assistent ser nye sider af hinanden, som de kan tage med ind i andre aktiviteter på højskolen.

Foreløbige erfaringer fra Bevægelseksperimentariet giver en række nye perspektiver for hverdagslivet for mennesker med handicap, der indgår i et borger/assistentsamarbejde. Meget tyder på, at fælles træningsaktiviteter kan blive en væsentligt led i den hverdagsrehabilitering, der også foregår i borger/assistentsamarbejdet. Og såvel fysisk træning som deltagelse i meningsfulde fritidsaktiviteter vil være et vigtigt led i at fremme sundheden og kvaliteten af samværet hos begge parter.

Handicapidrættens Videnscenter bidrager til projektet med en medarbejder, der har indgående kendskab til rehabilitering, tilpasset fysisk aktivitet samt forskningserfaring.

Konference om idræt for børn med autisme og ADHD

Videnscentret har i 2014 afholdt en temadag om idræt for børn med autisme og ADHD. Temadagen var blevet til i samarbejde med Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger, Syddansk Universitet og University College Nordjylland og bød på oplæg fra fagfolk, der har arbejdet med idræt for målgruppen i flere år.

Børn og unge med autisme og ADHD møder ofte store barrierer i forhold til at være idrætsaktive. Konferencen bød på en række gode eksempler på, hvordan det kan lade sig gøre.

Konference: Lille indsats – stor værdi

En af de største barrierer for, at mennesker med vidtgående fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser får oplevelser i naturen, er manglende viden hos de omsorgspersoner, som denne målgruppe er afhængig af.

Målet med konferencen Lille indsats – stor værdi var at dele viden om, hvilke værdier friluftslivet indeholder og hvordan aktiviteter i naturen kan foregå i praksis. Deltagerne var fagpersoner og ledere fra bosteder, dagtilbud, institutioner mm. Konferencen varede to dage med første dag med fokus på teoretiske oplæg og anden dag med praktiske aktiviteter.

Konferencen blev hurtigt fuldt booket, så der var trangt i Skovskolens auditorium i Nødebo. I alt 90 deltagere fra hele Danmark bidrog til en god stemning.

Nye Fælles Mål i Idræt

Videnscentret har bidraget med forslag til Undervisningsministeriets nye Fælles Mål for faget Idræt. Desværre er der med de nye Fælles Mål lagt stor vægt på at lære konkrete kropslige færdigheder, fx slå en vejrmølle, fremfor at fokusere på progression med baggrund i temaer, og de kompetencer og potentialer, den enkelte elev har. Samtidig er der indført karaktergivning og eksamen i faget. Det kan gøre det sværere at have et handicap i idrætstimerne.

Åben dag på Flyvestation Værløse

Handicapidrættens Videnscenter har deltaget i netværksgruppen "Naturen som social løftestang" under Miljøministeriet i forbindelse med arbejdet med at etablere en national friluftspolitik. Ved

lanceringen af det færdige politiske projekt blev der afholdt et arrangement på Flyvestation Værløse, hvor de forskellige organisationer og aktører, der har medvirket, kunne præsentere deres fokusområder. Videnscentret deltog med litteratur, rådgivere og aktivitetshjælpemidler.

Samarbejde med Aktiv Ung

Organisationen Aktiv Ung på Valnesfjord Helsesportssenter er af de norske myndigheder udnævnt som "Nasjonalt Kompetansesenter for Barn og Unge med Funksjonsnedsettelse". Aktiv Ung har bedt Handicapidrættens Videnscenter om hjælp til at tilrettelægge udviklings- og forskningsarbejdet samt rådgive om etablering af et fagbibliotek. Udgifterne i forbindelse med dette, herunder løn og rejseudgifter til en medarbejder fra Handicapidrættens Videnscenter, der regelmæssigt besøger Aktiv Ung, dækkes af de norske partnere.

Øvrige aktiviteter

Blandt øvrige aktiviteter, som Videnscentret har varetaget i 2014, kan nævnes:

- Udgivelse af heftet "De utilpassede" - en rapport om et udviklingsprojekt for mænd over 30 med ADHD, som Videnscentret gennemførte i 2012-13.
- Udgivelse af rapporten "Aktivt liv for førtidspensionister i Horsens", på baggrund af et projekt, som Videnscentret og ASV Horsens gennemførte ad tre omgange i 2012-13.
- Undervisning og vejledning i faget Tilpasset Idræt og Bevægelse på Syddansk Universitet på bachelor- og kandidatniveau.
- Rådgivning om tilgængelighed til idrætsanlæg og rekreative områder, herunder vedligeholdelse af hjemmesiden www.idrætsrumforalle.dk og deltagelse i en følgegruppe vedr. bygning af Musholm-hallen i Korsør. Hallen, som tilhører Muskelsvindfonden, tages i brug i 2015 og bliver en state-of-the-art multihal for så vidt angår tilgængelighed og brugervenlighed.
- Åben rådgivning om uddannelse, arbejde og jobskabelse for mennesker med handicap og varig nedsat arbejdsevne. Rådgivningen foregår enten på Videnscentret, ved besøg i hjemmet, på arbejdspladsen eller pr. telefon.
- Assistance til fagpersoner i form af litteratursøgning og udlån af faglitteratur fra centrets bibliotek om tilpasset idræt, friluftsliv og det rummelige arbejdsmarked.
- Afholdelse af netværksmøder, her iblandt netværksgrupperne Mennesker på kanten af arbejdsmarkedet, Aktivt liv med handicap, Friluftslivsnævnet og Kvindenævnet.

Økonomi og bevillinger

Handicapidrættens Videnscenter har i 20 år været drevet som en almennyttig selvejende institution med tæt på 100 pct. statslig finansiering. Siden 2002 har de statslige tilskud fordelt sig med 25 pct. fra Kulturministeriets tips- og lottomidler og 75 pct. fra Beskæftigelsesministeriets satspulje. Tips- og lottomidlerne er blevet tildelt for et år ad gangen, mens satspuljemidlerne typisk er givet som tre-årige tilsagn.

Det har givet et tilstrækkeligt sikkert grundlag til, at Videnscentrets har kunnet udvikle sig og uden afbrydelser varetage de kundevendte funktioner, centret har, samt indgå i længerevarende samarbejdsprojekter med seriøse institutionelle partnere.

Med satspuljeforliget for 2015 er der lagt op til en nyordning af centrets finansiering. Videnscentrets ansøgning var på bordet, men blev ikke realitetsbehandlet. Politikerne besluttede, at de ikke længere vil tage stilling til konkrete driftsbevillinger, men i stedet fordele de til rådighed værende midler i formålsbestemte puljer, som udmeldes og fordeles af ministeriet i det følgende finansår.

I skrivende stund kender vi ikke de nærmere vilkår for de nye puljer, som Videnscentret er henvist til at søge, eller om disse vil være tilstrækkelige til at centret kan videreføres i den nuværende form efter 1. april 2016, hvor de nuværende bevillinger udløber.

Centret undersøger derfor, om der kan findes alternative finansieringsmuligheder, herunder i andre ministerier. Centrets aktiviteter spreder sig, som det fremgår af årsberetningen, over en række sektorer, herunder selvfølgelig kultur og beskæftigelse, men også fx undervisnings-, social- og sundhedssektorerne.

For at tage højde for den værst tænkelige situation forberedes endvidere en mulig reduktion eller nedlukning af aktiviteter, i fald det ikke lykkes at skaffe de midler, der er nødvendige til den fortsatte drift af Handicapidrættens Videnscenter.

Centret har i 2014 beskæftiget 10 medarbejdere på fuld tid og en timelønnet medarbejder i tre timer om ugen. Der er tale om en dedikeret og erfaren medarbejderstab, som formår at håndtere det betydelige ekstra pres, der er lagt på dem i den nuværende situation - uden at kunderne eller opgaverne lider under det.

Centrets omsætning var i 2014 8,3 mill. kr. og driftsresultatet et underskud på 24.000 kr.